

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

**60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили)
бакалавриат таълим йўналишининг малака талаблари**

Тошкент

ЎЗР ОЎМТВ
Буйруқ № 365
25.08 2021 йил

ИШЛАБ ЧИҚИЛГАН ВА КИРИТИЛГАН:

- Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети;

ТАСДИҚЛАНГАН ВА АМАЛГА КИРИТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги хузуридаги Олий ва ўрта махсус, профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг 2021 йил «24» 08 даги 4 - сонли йиғилишида маъқулланган. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2021 йил «25» 08 даги 365 - сонли буйруғи билан тасдиқланган.

ЖОРИЙ ЭТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги.

Мазкур Малака талаблари “Олий таълим давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар”, “Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори”, Ўзбекистон Республикаси Миллий малака рамкасига мувофиқ ишлаб чиқилган ва расмий меъёрий-услубий ҳужжат ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Малака талабларини расмий чоп этиш ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига тегишлидир.

МУНДАРИЖА

Т/р		бет
1.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) бакалавриат таълим йўналишининг умумий таснифи	4
1.1.	Қўлланиш соҳаси	4
1.1.1.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) Малака талабининг қўлланиши.....	4
1.1.2.	Малака талабларининг асосий фойдаланувчилари.....	4
1.2.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг таснифи.....	4
1.2.1.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг соҳалари.....	4
1.2.2.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг объектлари.....	5
1.2.3.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг турлари.....	5
1.2.4.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий вазифалари.....	5
2.	60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий компетенцияларига қўйиладиган талаблар.....	8
2.1.	Умумий компетенциялар.....	8
2.2.	Касбий компетенциялар.....	8
	Библиографик маълумотлар.....	10
	Келишув варағи.....	11

1. 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) бакалавриат таълим йўналишининг тавсифи

60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрлаш кундузги, кечки ва сиртки таълим шаклларида амалга оширилади. Барча таълим шакллари бўйича ўқитиш кредит-модуль тизими асосида ташкил қилинади. Кундузги таълимда бакалавриат дастурининг меъёрий муддати 4 йил.

1.1. Қўлланиш соҳаси.

1.1.1. 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши Малака талабининг қўлланилиши.

Малака талаби **60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили)** таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрловчи барча олий таълим ташкилотлари учун талаблар мажмуини ифодалайди.

1.1.2. Малака талабларининг асосий фойдаланувчилари:

- мазкур таълим йўналиш бўйича малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурларини ишлаб чиқиш ва янгилаш, улар асосида ўқув жараёнини самарали амалга ошириш учун масъул ҳамда ўз ваколат доирасида битирувчиларнинг тайёргарлик даражасига жавоб берадиган олий таълим ташкилотининг бошқарув ходимлари (ректор, проректорлар, ўқув бўлими бошлиғи, деканлар ва кафедра мудирлари) ва профессор-ўқитувчилари;

- таълим йўналишининг ўқув режаси ва фан дастурларини ўзлаштирувчи олий таълим ташкилотининг талабалари;

- бакалавриат битирувчиларининг тайёргарлик даражасини баҳолашни амалга оширувчи Давлат аттестация комиссиялари;

- таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органлари;

- олий таълим ташкилотларини молиялаштиришни таъминловчи органлар;

- олий таълим тизимини аккредитация ва сифатини назорат қилувчи ваколатли давлат органлари;

- кадрлар буюртмачилари ва иш берувчи ташкилот ва корхоналар;

- олий таълим ташкилотларига ўқишга кираётган абитуриентлар, уларнинг ота-оналари ва бошқа манфаатдор шахслар.

1.2. 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг тавсифи.

1.2.1. 60230100– Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг соҳалари:

60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) бакалавриат таълим йўналиши – ижтимоий-гуманитар фанлар соҳасининг йўналиши бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ва тармоқ

илмий-тадқиқот институтлари, оммавий ахборот воситалари, давлат бошқаруви органлари, умумий ўрта таълим мактаблари ва ўрта махсус таълимнинг давлат муассасаларида комплекс масалаларни ечишни камраб олади.

1.2.2. 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг объектлари:

- ўзбек тилида яратилган бадиий матнлар;
- фикр ифодалашда потенциал маъно ясовчи воситалар;
- нутқнинг яратилиш жараёни; мулоқот бирликлари;
- бадиий-эстетик коммуникация;
- матн талқини, тушуниш ва идрок этиш, таълим жараёни меъёрий хужжатлари, педагогик технологиялар, таълимнинг техникавий воситаларини ўрганиш, рақобатбардош кадрлар тайёрлаш.

- 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши таълим йўналиши бўйича бакалаврият битирувчилари фан соҳасидаги бакалаврият таълим йўналишини томонлагандан сўнг умумий ўрта, ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида соҳага оид фанларини ўқитиш бўйича педагогик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига ҳам берилади.

1.2.3. 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг турлари:

- илмий-тадқиқот;
- маънавий-маърифий фаолият;
- педагогик фаолият;
- ташкилий-бошқарув фаолият;

1.2.4. 60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий вазифалари.

60230100 – Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича Таълим йўналиши бўйича фан, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар буюртмачилари талабларидан келиб чиққан ҳолда бакалавр касбий фаолият турларида қўшимча ва ўзгартиришлар бўлиши мумкин:

Ташкилий-бошқарув ҳамда ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш фаолиятида:

- бадиий асарни, адабий ва бошқа матнларни лисоний таҳлил этиш ҳамда унинг методларини ўзлаштириш;

- дунёқараш тавсифидаги билимлар тизимини эгаллаганлик, гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар асосини, давлат сиёсатининг долзарб масалаларини билиш; ижтимоий муаммолар ва жараёнларни мустақил таҳлил қилиш қобилиятига эга бўлиш;

- ватан тарихини билиш, миллий ва умуминсоний кадриятлар бўйича ўз нуқтаи назарини баён этиш ҳамда илмий асослай олиш, миллий ғоя асосида фаол ҳаётий ўринни эгаллаш;

- табиат ва жамиятда юз бераётган жараён ва ҳодисалар ҳақида яхлит тасаввурга эга бўлиш, табиат ва жамият ривожланиши ҳақида билимларга эга бўлиш, улардан ҳаёт ва касбий фаолиятда замонавий илмий асосларда фойдалана олиш;

- кишиларнинг жамият ва атроф-муҳитга бўлган муносабатини тартибга солувчи ҳуқуқий ва ахлоқий меъёрларни касбий фаолиятда ҳисобга ола билиш;

- адабиёт ва тил билими тўғрисидаги ахборотларни тўплаш, таҳлил қилиш, сақлаш, ишлов бериш ва улардан фойдаланиш методларини эгаллаш, касбий фаолиятида асосли мустақил фикрлаш ва зарур қарорлар қабул қила олиш;

- бакалавриятнинг тегишли таълим йўналиши бўйича рақобатбардош умумкасбий тайёргарликка эга бўлиш;

- адабиёт ва тил соҳасига оид янги билимларни мустақил ўзлаштира олиш, ўз салоҳиятини мунтазам ошириб бориш ва меҳнатини илмий асосда ташкил қила билиш;

- соғлом турмуш тарзини шакллантириш, жисмонан бақувват бўлиш учун спорт билан шуғулланиб бориш зарурати ҳақида илмий тасаввурга эга бўлиш, ўзини жисмонан такомиллаштириш;

- компьютер технологиялари ва соҳага оид дастурлаш имкониятларидан фойдаланган ҳолда иш юритиш;

- тилшунослик ва адабиётшуносликдаги тизимли ёндашув усулларини таҳлил жараёнига татбиқ этиш;

- соҳага оид дастурий таъминот, ахборот-коммуникация технологияси билан қуролланиш;

- касбий таълим дидактикасини эгаллаш;

- касбий таълим педагогикаси ва методикасини ўзлаштириш;

- ўқитишнинг дидактик воситаларидан фойдаланиш;

- таълимнинг электрон воситаларини амалда қўллаш;

- соҳанинг умумий ўрта таълим мактаблари ва ўрта махсус таълими тизимидаги ўрни ва ролини англай билиш.

Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида педагогик фаолиятида:

- умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида мутахассисликка оид тайёргарлик йўналишида назарда тутилган ўқув фанлари бўйича назарий ва амалий машғулотларни ўтказиш;

- ўқув фанларини ўқитиш услубиётини эгаллаш;

- замонавий ахборот ва педагогик технологиялардан фойдаланиб ўқув машғулотларини ўтказиш;
- ўқитилаётган фанлар бўйича дарсларни ўтказиш учун зарур бўлган ўқув-услубий ҳужжатларни тузиш, тайёрлаш ва расмийлаштириш;
- ўқитилаётган фан бўйича машғулотларни ўтказиш учун ўқитишнинг техник воситаларидан фойдаланиш;
- мустақил таълим ва ижодий изланиш натижасида ўқитилаётган фан ҳамда педагогик фаолият соҳасидаги услублар, воситалар ва шакллар тизимида ўз-ўзини мунтазам такомиллаштириб бориш.

Ахборот-таҳлилий фаолиятида:

- бошқарув қарорларини қабул қилиш учун ташкилотнинг ташқи ва ички муҳити омиллари тўғрисидаги маълумотларни тўплаш, қайта ишлаш ва таҳлил қилиш;
- қарор қабул қилиш, фаолиятни режалаштириш ва бошқариш учун маълумот тўплаш, ташкилотнинг ички ахборот тизимини яратиш ва унинг ишлашини бошқариш;
- ташкилотнинг ички ҳужжат айланиши тизимини ишлаб чиқиш ва бошқариш, ташкилотлар фаолиятининг турли кўрсаткичлари бўйича маълумотлар базасини юритиш;
- лойиҳалар самарадорлигини баҳолаш;
- ахборот-таҳлил фаолияти натижалари бўйича ҳисобот тайёрлаш;
- бошқарув қарорларининг самарадорлигини баҳолаш.

Илмий-тадқиқот фаолиятида:

- илмий-тадқиқот институтлари ва марказларда филологик йўналишларда илмий тадқиқот ишларини амалга оширишда қатнашиш;
- хўжалик юритувчи субъектларга Давлат тилини жорий этишга бағишланган ҳужжатлар, мамлакатдаги ва хорижий давлатлардаги фан-техника ютуқлари, махсус адабиётлар ва бошқа илмий-техник ахборотларни олиб кириш ва тизимлаштириш;
- ОАВ даги бадиий ва публицистик асарларни ўрганиш борасидаги муаммоли мавзулар бўйича ахборотлар йиғиш, уларни қайта ишлаш, таҳлил қилиш ва тизимлаштириш ишларини амалга ошириш;
- интернет тармоғида энг янги филологик ютуқлар ҳақидаги маълумотларни мақсадга йўналган ҳолда қидириш ва топиш;
- илмий тадқиқот ишланмаларини тайёрлаш, соҳа адабиётлари экспертизасини амалга оширишда қатнашиш;
- тадқиқот натижалари ва ишланмаларни татбиқ этиш.

2. 60230100– Филология ва тилларни ўқитиш (ўзбек тили) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий компетенцияларига қўйиладиган талаблар

2.1. Умумий компетенциялар:

- фуқаролик жамиятининг долзарб масалаларини билиши, Ўзбекистон ривожлантириш стратегиясига асосланган фаол ҳаётий нуқтаи назарга;
- дунёқараш билан боғлиқ фалсафий билимларга тизимли эга бўлиши, мустақил таҳлил қила олиши, касбий фаолиятида уларни ҳисобга ола билиши;
- хорижий тиллардан бирида касбий фаолиятига оид ҳужжатлар ва ишлар моҳиятини тушуниши, табиий илмий фанлар бўйича касбий фаолияти доирасида зарурий билимларга эга бўлиши ҳамда улардан замонавий илмий асосда ҳаётда ва ўз касб фаолиятида фойдалана билиши;
- ахборот йиғиш, сақлаш, қайта ишлаш ва улардан фойдаланиш усулларини эгаллаган бўлиши, ўз касбий фаолиятида мустақил асосланган қарорлар қабул қила олиши;
- тегишли бакалаврият йўналиши бўйича рақоботбардош умумкасбий тайёргарликка эга бўлиши;
- янги билимларни мустақил эгаллай билиши, ўз устида ишлаши ва меҳнат фаолиятини илмий асосда ташкил қила олиши;
- соғлом турмуш тарзи ва унга амал қилиш зарурияти тўғрисида илмий тасаввур ҳамда эътиқодга, ўзини жисмоний чиниктириш ўққув ва кўникмаларига эга бўлиши лозим.

2.2. Касбий компетенциялар:

- таълим йўналиши бўйича олий маълумотли шахслар эгаллаши лозим бўлган лавозимларда мустақил ишлашга;
- тегишли бакалаврият таълим йўналиши доирасида танланган магистратура мутахассисликларида олий таълимни давом эттиришга;
- кадрларни қайта тайёрлаш ва малака ошириш тизимида қўшимча касб таълими олишга тайёрланадилар;
- ўзбек тили ва тил ҳодисаларининг тарқалиш зоналарини билиши;
- қадимги туркий тилнинг фонетик, грамматик ва имло хусусиятларини билиши;
- ўзбек илмий тилшунослигининг шаклланиши, тараққиёти ва йўналишларини изоҳлай олиши;
- ўзбек тили лексикографиясининг шаклланиши, муаммолари, вазифалари ва ривожланишини билиши;
- ўзбек тилшунослигининг Чор Россияси давридаги тараққиёти;
- ўзбек тилшунослигининг шўролар даври тараққиёти;
- истиқлол даври ўзбек тилшунослиги;
- таълим йўналиши ихтисослик фанларни ўрганиш ва чуқур эгаллаш учун зарур бўлган фундаментал умумкасбий билимларни, амалий кўникма ва уқувларни шакллантириши;

- таълим йўналишига мувофиқ касб фаолияти соҳаларида эришилган асосий ютуқлар, муаммолар ва уларнинг ривожланиш истиқболлари ҳақида тасаввур ҳосил қилиши;
- риторика тарихи, асослари ва тамойиллари;
- ўзбек шевашунослигининг тушунчавий-терминологик аппарати;
- транскрипция хусусиятлари;
- шеваларни таснифлаш тамойиллари ва усуллари;
- миллий қадриятлар ҳазинасида оғзаки ижоднинг ўрни;
- ўзбек халқ оғзаки ижодининг муҳим хусусиятлари;
- фольклор асарларининг ижро анъаналари;
- жанрлараро муносабат мезонлари;
- *мумтоз адабиёт* тушунчаси ва унинг хусусиятлари, манбалари ва объектлари, мумтоз адабиётни ўрганиш анъаналари, мумтоз матнларни англашда луғат илми;
- Алишер Навоий ижодий мероси ва бадиий маҳорати;
- адаб илмининг таркибий қисмлари, фасоҳат ва балоғат қоидалари, назмда иъжоз мақоми, ҳақиқат ва мажоз тушунчаси;
- мумтоз адабиёт жанрлари поэтикаси, аруз вазнининг умумий қонуниятлари;
- бадиий санъатларнинг ҳосил бўлиш йўллари ва мумтоз шеърятда қўлланиш усуллари;
- миллий уйғониш адабиётида қадимчилар ва жаҳид адабиёти вакиллариининг муштарак ва фарқли хусусиятлари, давр шеърятда вазн, поэтик жанрлар ва образларнинг янгиланиш қонуниятлари, насри ва драматургияси;
- миллий уйғониш даврида янгича адабий-эстетик тафаккурнинг юзага келиши шароити ва сабаблари, уни ўрганишнинг мустақиллик давридаги аҳамияти;
- ўзбек адабиёти тараққиётининг асосий йўналишлари ва хусусиятларини белгилаш;
- ўзбек адабий танқидининг адабиёт назарияси, тарих, фалсафа, психология ва бошқа фанлар билан боғлиқлиги;
- ўзбек адабий танқидининг вужудга келиши, хусусиятлари, тамойиллари, тараққиёти, муаммолари;
- жаҳон адабиёти тарихининг назарий муаммолари, намояндалари, тараққиёт тамойиллари;
- санъатнинг пайдо бўлиши ҳақидаги назариялар;
- адабиётнинг ўзига хос хусусиятлари;
- бадиий образ, бадиий тасвир воситалари;
- адабий тур ва жанрлар таснифи;
- адабиётшунослик назариясининг ижтимоий фанлар билан боғлиқлиги;
- қиёсий адабиётшуносликнинг назарий асослари;
- бадиий таҳлил асослари, ёндашув усуллари;
- адабиётшунослик илми ва адабий жараёндаги назарий масалалар;

- бадий асарнинг шакл ва мазмунига оид назарий қарашлар;
- шеърӣ тизимга оид назария;
- бадий асар тили, поэтик нутқ ва услубий индивидуаллик масалалари;
- ҳозирги адабий жараён фанининг адабиётшунослик ва бошқа ижтимоий фанлар билан боғлиқлиги;
- комил инсон образини шакллантиришда миллий ғоя ва миллий мафқуранинг роли;
- адабий манбашунослик ва матншунослик илми тарихини билиши;
- манбашунослик ва матншунослик фаолиятининг фарқли жиҳатларини билиши;
- матншунослик истилоҳларидан хабардор бўлиши;
- эски ўзбек ёзувини билиши, луғат илмидан хабардор бўлиши;
- қўлёзма ва тошбосма китобларнинг таркибий тузилиши ва хос хусусиятларини билиши;
- мумтоз матнни ўзлаштиришда “илмий аппарат” (тўла илмий кўрсаткич) нинг аҳамиятини англаши;
- қўлёзма турлари ва унинг палеографик жиҳатларини фарқлаши;
- картотекадан фойдаланиш ва католог тузиш қоидаларидан хабардор бўлиши, илмий тавсиф тузилишини билиши;
- бадий асарни мустақил ўқиш, таҳлил қилиш ва баҳолаш.

Библиографик маълумотлар

УДК 002: 651. 1/7

Гуруҳ Т 55

ОКС 01.040.01

Таянч сўзлар:

касбий фаолият тури, компетенция, таълим йўналиши, касбий фаолият объекти, касбий фаолият соҳаси, бакалавриятнинг асосий ўқув режа ва фан дастурлари, профиль, уқиб-ўрганиш натижалари, ўқув даври менежмент, тармоқлар ва соҳалар, малака талаблари, бакалавриятнинг ўқув жараёни, сифатни баҳолаш ва назорати, мустақил таълим, ишлаб чиқариш, ташкилий-бошқарув фаолияти, малака амалиёти, битирув малакавий иши, давлат аттестацияси, ўқув фанлари блоки, олий таълим муассасаси, таълим жараёни, бошқарув жараёни, ишлаб чиқариш, лойиҳалаш, илмий тадқиқот жараёни.

Ишлаб чиқувчилар, келишилган асосий кадрлар истеъмолчилари

ИШЛАБ ЧИҚИЛГАН:

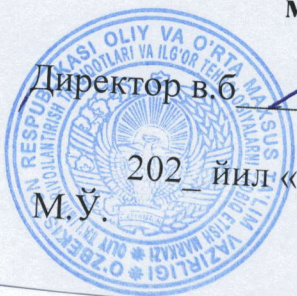
Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети

Ректор И.Маджидов

2021 йил « _____ » _____

КЕЛИШИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги хузуридаги Олий
таълимни ривожлантириш
тадқиқотлари ва илғор
технологияларни татбиқ этиш
маркази

Директор в.б. М.Эсонов

202_ йил « _____ » _____
М.Ў.

Алишер Навоий номидаги
Тошкент давлат ўзбек тили ва
адабиёти университети

Ректор Ш.Сирожиддинов

202_ йил « _____ » _____
М.У.

ЎзРФА Ўзбек тили, адабиёти ва
фольклори институти

Директор Н.Махмудов

202_ йил « _____ » _____

